

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική Έκθεση πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1980

Ἡ Ἐφορευτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Κέντρου, ἡ ὁποία ἔμενε ἀσυμπλήρωτη μετὰ τὸ θάνατο τοῦ προέδρου τῆς Ἀ. Ὀρλάνδου καὶ ἑνὸς ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα μέλη τῆς, τοῦ Ἀ. Ξυγγοπούλου, ἀνασυστήθηκε μὲ ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἀκαδημίας (6-12-1979, ἔγγραφο 89302 καὶ 89303/14-12-79) καὶ στὴν πρώτη συνεδρία τῆς (96/16-1-1980) συγκροτήθηκε σὲ σῶμα : Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἐπόπτης τοῦ Κέντρου (σύμφωνα μὲ τὸ ἔγγραφο 89231/7-12-79) ὁ ἀκαδημαϊκὸς Δ. Ζακυθινός. Τακτικὰ μέλη τῆς οἱ ἀκαδημαϊκοὶ Ἴ. Θεοδορακόπουλος (Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας), Γρ. Κασιμάτης, Π. Ζέπος καὶ Κ. Τρυπάνης. Ἀναπληρωματικά : Γ. Μιχαηλίδης - Νουάρος καὶ Κ. Μπόνης. Μὲ πρόσφατη ἀπόφαση τοῦ Προεδρείου τῆς Ἀκαδημίας (ἔγγραφο 91977/17-12-80) ὀρίζεται τακτικὸ μέλος τῆς Ἐφορευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς Α. Πολίτης.

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου τὸ ἀποτελοῦν : ὁ διευθυντὴς Α. Βρανούσης (συντάκτης ἀπὸ τὸ 1956, διευθυντὴς ἀπὸ τὸ 1962), οἱ συντάκτες Γ. Παπαδημητρίου (ἀπὸ τὸ 1959), Δ. Σοφινὰς (ἀπὸ τὸ 1966), Ἰωάννα Κόλια (ἀπὸ 27-2-1973), Κ. Λάμπας (ἀπὸ 1-10-1974), Ἑλένη Ἀγγελομάτη - Τσουγκαράκη (ἀπὸ 28-12-1974), Πηνελόπη Παπαδοπούλου - Στάθη (ἀπὸ 29-7-1975) καὶ ἡ δακτυλογράφος Γεωργία Μποδιώτου - Δημητρακοπούλου (ἀπὸ 1-3-1960). Ἀπὸ τὶς προβλεπόμενες ὁκτὼ θέσεις συντακτῶν τοῦ Κέντρου παραμένουν κενὲς οἱ δύο.

Τὸ ὀλιγάριθμο αὐτὸ προσωπικὸ ἐλαττώθηκε ἐφέτος αἰσθητὰ : Ἀπὸ 1-10-80 ἀπουσιάζουν μὲ ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια γιὰ σπουδὲς στὸ Ἐξωτερικὸ οἱ συντάκτες Κ. Λάμπας καὶ Ἑλένη Ἀγγελομάτη - Τσουγκαράκη. Ἡ συντάκτρια Πηνελόπη Στάθη εἶχε λάβει ἐρευνητικὴ ἄδεια γιὰ ἓνα μῆνα (2 Μαΐου - 2 Ἰουνίου) καὶ ἀπὸ 15 Ὀκτωβρίου ἀπουσιάζει μὲ ἄδεια κηύσεως. Τέλος, σοβαρὰ προβλήματα ὑγείας καὶ μιὰ ἐγγείρηση ἀπομάκρυναν τὸν διευθυντὴ τοῦ Κέντρου ἀπὸ τὰ καθήκοντά του ἐπὶ δύο μῆνες (15 Ὀκτ. - 15 Δεκ.). Ἔτσι, μετὰ τὴν ἀναπόφευκτη ἀποδιοργάνωση τῶν θερινῶν διακοπῶν, τὸ Κέντρο λειτούργησε (καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ γιὰ πολὺ ἔσως νὰ λειτουργῇ) μὲ τρεῖς μόνον συντάκτες.

Τὸ ὀλιγάριθμο προσωπικὸ μόλις ἐπαρκεῖ γιὰ τὶς τρέχουσες (διεκπεραιωτικὲς τὸ πιὸ πολὺ) ἐργασίες τοῦ Κέντρου, τὴν ἐξυπηρέτηση ἐπισκεπτῶν καὶ ἄλλες καθημερινὲς ἀνάγκες.

Παρ' όλα αυτά, στὰ πλαίσια τῶν προγραμματισμένων ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου συνεχίστηκαν οἱ ἀποδελτιώσεις κειμένων καὶ πραγματειῶν, ἡ καταγραφή, ταξινόμηση καὶ εὔρετηρίαση τοῦ συγκομιζόμενου ὑλικοῦ, ἡ προεργασία γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ του ἀξιοποίηση, ἡ σύνταξη καὶ ἡ τυπογραφικὴ προετοιμασία δημοσιευμάτων, ὁ ἐμπλουτισμὸς τῶν συλλογῶν μὲ νέο ὑλικό, ἡ ἐνημέρωση τῆς βιβλιοθήκης κτλ.

I. Οἱ συστηματικὲς ἀποδελτιώσεις κειμένων καὶ πραγματειῶν πλούτισαν μὲ πολλὰ νέα δελτία τῆς εἰδικῆς δελτιοθήκης τοῦ Κέντρου. Πρόκειται κυρίως γιὰ ἀποδελτιώσεις περιοδικῶν, κατὰ τὸ σύστημα πὺν πρόσφατα καθιερώθηκε (βλέπε περυσινὴ Ἔκθεση), οἱ ὁποῖες πολὺ συμβάλλουν στὴ βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση τοῦ σχετικοῦ ὑλικοῦ.

II. Οἱ συλλογὲς τοῦ Κέντρου, ὁ ἐμπλουτισμὸς, ἡ ταξινόμηση, ἡ καταγραφή τους κτλ. μᾶς ἀπασχόλησαν καὶ ἐφέτος ἀρκετά.— Τὰ κατάλοιπα Γ. Λαΐου (βλέπε περυσινὴ Ἔκθεση) ταξινομήθηκαν σὲ 160 ὀγκώδεις φακέλους (dossiers) καὶ συντάχθηκε κεφαλαίωδης ἀναγραφὴ τῶν περιεχομένων τοῦ κάθε φακέλου (δακτυλογραφημένες σελίδες 160, στὴ διάθεση τῶν ἐνδιαφερομένων).— Γιὰ τὸ Ἀρχεῖο Οἰκονόμου ἔχει γίνεῖ λόγος σὲ προηγούμενες ἐκθέσεις. Ἡ συστηματικὴ ἀναγραφὴ (μὲ μικρὲς περιλήψεις - regestes) τοῦ πλῆθους τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ἀρχείου (ἀλληλογραφία Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Σοφοκλέους Οἰκονόμου κτλ.) διαπιστώθηκε ὅτι ἀπαιτοῦσε καὶ νέες φροντίδες γιὰ τὴν τελικὴ ἐπεξεργασία της, πρὶν προωθηθῆ γιὰ τὸ τυπογραφεῖο.

Τὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου πλουτίστηκε μὲ νέο ὑλικό: μικροταινίες (microfilms) καὶ φωτογραφίες χειρογράφων, ἱστορικῶν ἐγγράφων καὶ σπανίων ἐντύπων ἀπὸ διάφορες βιβλιοθήκες, μοναστηριακὲς (Μετέωρα, Μονὴ Δουσίκου, Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἑλλάδος, Βιβλιοθήκη Σπουδαστηρίου Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Κερκύρας, κ.ἄ.), καθὼς καὶ ἀπὸ βιβλιοθήκες ἢ ἀρχεῖα τοῦ Ἐξωτερικοῦ (Παρίσι, Βιέννη, Βουκουρέστι, Νεάπολη κ.ἄ.).

III. Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κέντρου, οἱ ὁποῖες ἐκκρεμοῦν καὶ βραδυποροῦν, προωθήθηκε ἡ ἐκδοσὴ τῆς Ἐφημερίδος. Ἐγίνε ἐπαναπροκήρυξη τοῦ μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ καὶ ἡ ἐκτύπωση ἀνατέθηκε σὲ ἄλλο τυπογραφεῖο (23-6-80). Ἐτοιμάσαμε καὶ παραδώσαμε τὴν ὕλη τῶν τριῶν τελευταίων τόμων

(τῶν ἐτῶν 1793 - 1797, σελίδες 3.000 περίπου) καὶ ἔχει ἤδη συντελεσθῆ τὸ πρῶτο στάδιο τῆς φωτομηχανικῆς ἀναπαραγωγῆς (φωτογράφηση, σελιδοποίηση κλπ.). Ἡ ἀγορὰ τοῦ χαρτιοῦ (μετὰ τὴν διενέργεια νέου μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ) κατέστη δυνατὴ μόλις στὶς ἀρχὲς Δεκεμβρίου. Μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ νέου ἔτους ἐλπίζεται ν' ἀρχίσῃ καὶ ν' ἀποπερατωθῆ σύντομα ἡ ἐκτύπωση.

IV. Ἡ μέριμνα γιὰ τὸν ἐμπλουτισμό, καὶ κυρίως γιὰ τὴν ἐνημέρωση τῆς βιβλιοθηκῆς τοῦ Κέντρου, παρὰ τὶς ποικίλες δυσκολίες, εἶναι συνεχῆς. Τὰ εἰσαχθέντα ἐφέτος (ἀπὸ ἀγορᾶς, καὶ κυρίως ἀπὸ ἀνταλλαγῆς ἢ δωρεᾶς) βιβλία καὶ περιοδικὰ ἀνέρχονται σὲ 292 τόμους ἢ τεύχη (ἀρ. βιβλίου εἰσαγωγῆς 7051 - 7099 καὶ 8000 - 8242).— Ἡ στενότητα τῶν χώρων καὶ ἡ ἔλλειψη καταλλήλων ἐπίπλων δημιουργοῦν πολλὰ προβλήματα. Ἡ προσωρινὴ (καθὼς ἐλπίζουμε) μεταφορὰ πολλῶν βιβλίων καὶ περιοδικῶν σὲ ὑπόγεια ἀποθήκη συνεπάγεται κάθε φορὰ γενικὲς ἀνακατατάξεις τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ πρόσθετη ἀπασχόληση τοῦ προσωπικοῦ (τὴν κοπιαστικὴ αὐτὴ ἐργασία ἐπωμίσθησαν κυρίως οἱ συντάκτες Δ. Σοφιανός, Ἰωάννα Κόλια καὶ Κ. Λάππας).

V. Ὁμοειδῆ ἰδρύματα, Ἰνστιτοῦτα Ἑρευνῶν καὶ Πανεπιστήμια, καθὼς καὶ εἰδικοί ἐπιστήμονες, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὸ Ἐξωτερικόν, ἀποτάθηκαν καὶ ἐφέτος στὸ Κέντρο μας γιὰ ἐρευνητικὰ καὶ ἄλλα θέματα καὶ ἐξυπηρετήθηκαν κατὰ ποικίλους τρόπους. Ἀπὸ τὸ τηρούμενο Βιβλίον Ἐπισκεπτῶν καὶ ἀπὸ τὴ σχετικὴ ἀλληλογραφία σημειώνουμε μερικὰ ὀνόματα : Ἰω. Μπαντέκας, καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνείου (μελέτησε καὶ μελετᾷ τὰ τοπογραφικὰ σχέδια τοῦ βενετσιάνικου Κατάστιχον τῆς περιοχῆς Ναυπλίου, τὸ ὁποῖο φυλάσσεται στὶς συλλογὰς τοῦ Κέντρου μας), Βασιλικὴ Σταμάτη (χ/φα Ἐλεαβούλου), Ἀθ. Θεοφίλης (μεταγραφὴ πατριαρχικῶν σιγλλίων), Παν. Χριστόπουλος (βιβλιογραφικὰ κ.ἄ.), Θωμᾶς Παπαδόπουλος (βιβλιογραφικὰ κ.ἄ.), Filippo Dogia (βυζαντινὰ ἔγγραφα Κάτω Ἰταλίας), Lia Brad (βιβλιογραφικὰ κ.ἄ.), Ἀβτανδὶλ Μικαμπερίτζε (ἔγγραφα σχετικὰ μὲ Ἰβηρες, μὲ Ἀρμενία καὶ Μονὴ Ἰβήρων), Ν. Γιαννούλης (κώδικες Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Λαρίσης), καθηγητῆς Paul Lemerle (ἀγιορειτικὸ ἔγγραφο τοῦ ἔτους 1142), Ενρο Layton (παλαιότυπα), Arnold Van Gemert, Ἀργύρης Πετρονώτης (Κῶδιξ Δουσίκου), Δημ. Σπάθης (βιβλιογραφικὰ καὶ προσωπογραφικὰ νεοελληνικοῦ θεάτρου φαναριωτικῆς περιόδου), καθηγ. Κ. Τρουπάνης, ἀκαδημαϊκὸς (ἐλεγχος παραπομπῶν), δ. Di Salvo (ἡ τύχη τοῦ Βεκκαρία στὴν Ἑλλάδα, Κ. Κοτσίλης (ἱστορικὰ τῆς μεσαιωνικῆς Ὑπάτης) κ.π.ἄ — Πολλοὶ ἐπίσης προσέφυγαν στὶς φιλομνησκὰς καὶ στὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο τοῦ Κέντρου. Μεταξὺ

τῶν ἄλλων, προμηθεύσαμε καὶ ἐφέτος, ὅπως καὶ πέρυσι, μικροταινίες μετεωρικῶν κωδίκων (ἢ χαρακτηριστικῶν σελίδων τους) στὸ Institut für Byzantinistik τῆς Βιέννης (διευθυντῆς ὁ καθηγ. H. Hunger).

VI. Στὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου, ἀλλὰ καὶ πέρα ἀπὸ αὐτά, οἱ ἐπιστήμονες ποὺ ἀποτελοῦν τὸ προσωπικὸ του εἶχαν καὶ ἔχουν ἐπίσης τὶς ἰδιαίτερες ἐπιδόσεις τους σὲ ποικίλους τομεῖς.— Εἰδικώτερα :

Ὁ Γ. Παπαδημητρίου μὲ τὴν κατάρτιση καὶ τὴν ἐνημέρωση ποὺ διαθέτει εἶναι ἀπὸ τὰ ὠριμώτερα στελέχη τοῦ Κέντρου, πολύτιμος βοηθὸς καὶ συνεπικουρὸς τῶν συναδέλφων του καὶ τῶν ξένων ἐπισκεπτῶν γιὰ φιλολογικά, παλαιογραφικά καὶ ἄλλα θέματα τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς περιόδου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀποδελτιώσεις καὶ ἄλλες τρέχουσες ἐργασίες, ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα (μαζὶ μὲ τὸν Κ. Λάππα) μὲ τὴν ταξινόμηση καὶ καταγραφή τῶν καταλοίπων τοῦ Γ. Λαΐου. Ἀπὸ τὶς προσωπικὲς του ἐργασίες ἐξακολούθησε καὶ ἐφέτος νὰ ἐμπλουτίζη τὶς φιλολογικὲς παρατηρήσεις του (κριτικὲς, ἐρμηνευτικὲς, γλωσσικὲς κλπ.) σὲ ποικίλα βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ κείμενα, οἱ ὁποῖες ἐλπίζεται νὰ δημοσιευθοῦν στὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου.

Ὁ Δ. Σοφιανός, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τρέχουσες ἐργασίες ποὺ διεκπεραιώνει, ἐξακολούθησε καὶ ἐφέτος νὰ ταξινομῇ καὶ νὰ ἐπεξεργάζεται τὸ ὑλικὸ ποὺ ἔχει συγκομισθῆ ἀπὸ τὶς ἐρευνητικὲς ἀποστολὲς τοῦ Κέντρου στὰ Μετέωρα, στὴ Μονὴ Δουσίκου, στὸ Ἅγιον Ὄρος κ. ἄ., καθὼς καὶ τὸ νέο ὑλικὸ ποὺ προστίθεται στὶς φιλομνηστικὲς καὶ στὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο μας.

Ἐχει ἐτοιμάσει καὶ ἐτοιμάζει σειρά ἐργασιῶν γιὰ τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Κέντρου, ἀναφερόμενες στὴ μητρόπολη καὶ σὲ μητροπολίτες τῆς Λάρισας, καὶ εἰδικώτερα στὸν ἅγιο Βησσαρίωνα (ἀνέκδοτο ἐγκώμιο γραμμμένο ἀπὸ τὸν Παχώμιο Ρουσάνο, ἀνέκδοτα σιγίλλια, διαθῆκες, κανόνες κ. ἄ.).

Πολυσέλιδη ἐργασία του, μὲ τὸν τίτλο *Ἡ οἰκογένεια Παξιμάδη ἀπὸ τὴν Τῆρο (IH' - IO' αἰ)*, δημοσιεύεται στὴν Ἐπετηρίδα Κυκλαδικῶν Μελετῶν, τόμ. ΙΑ' (1979 - 1981).— Ἄλλη μελέτη του, *Ἡ ἀρχικὴ ἀκολουθία καὶ ὁ ἀρχικὸς ἀνέκδοτος βίος τοῦ νεομάρτυρος Μιχαὴλ τοῦ ἐξ Ἀγραύρων († 1544, Θεσσαλονίκη)*, δημοσιεύεται στὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμ. 44 (1979 - 1980).

Ἐλαβε μέρος στὸ Β' Συνέδριο Θεσσαλικῶν Σπουδῶν (Λάρισα - Βόλος, 17 - 21 Σεπτ.), ὅπου παρουσίασε καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση μὲ θέμα *Ὁ μητροπολί-*

της Λαρίσης Θωμάς Γοριανίτης (ΙΓ' αϊ). Λίγο νωρίτερα (4-6 Σεπτ.) είχε μεταβῆ (μὲ δικές του δαπάνες) στὰ Τρίκκαλα γιὰ ἐπιτόπια ἐξέταση σχετικῶν τοιχογραφιῶν (τοῦ ἔτους 1627) καὶ ἐπιγραφῶν τοῦ ἐκεῖ παλαιοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων.

Ἡ Ἰωάννα Κόλια, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς τρέχουσες ἐργασίες ποὺ διεκπεραίωνει, ἀποδελτίωσε τόμους νεοαποκτηθέντων περιοδικῶν, ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ἔνταξη δελτίων σὶς δελτιοθήκες, μὲ τὴν ἀνακατάταξη καὶ τακτοποίηση τῆς βιβλιοθήκης, μὲ τὴν ἐξυπηρέτηση ἐπισκεπτῶν κλπ.

Ἐλαβε μέρος στὸ ΙΕ' Διεθνὲς Συνέδριο Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν (XVe Congrès International des Sciences Historiques - Βουκουρέστι, Αὐγ. 1980) καὶ παρακολούθησε ἰδιαίτερα τὸ διήμερο πρόγραμμα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Σπουδῶν ΝΑ Εὐρώπης (Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen) καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Διεθνoῦς Ἐνώσεως Βυζαντινῶν Σπουδῶν (Association Internationale d'Études Byzantines).— Κατὰ τὴν παραμονή της στὸ Βουκουρέστι, ἐπισκέφθηκε τὴ Βιβλιοθήκη τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας (Τμῆμα Χειρογράφων), ὅπου ἀναζήτησε καὶ βρῆκε συμπληρωματικὰ στοιχεῖα γιὰ θέματα ποὺ τὴν ἀπασχολοῦν (τραπεζουντιακὰ χειρόγραφα, Σεβαστὸς Κυμινήτης κ. ἄ.).

Ἐλαβε ἐπίσης μέρος στὸ Β' Συνέδριο Θεσσαλικῶν Σπουδῶν (Λάρισα - Βόλος, Σεπτ. 1980), ὅπου παρουσίασε καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση μὲ θέμα *Θεσσαλικά χειρόγραφα σὲ ξένες βιβλιοθήκες*.— Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἐπισκέφθηκε τὶς τοπικὲς βιβλιοθήκες Τυρνάβου καὶ Μηλεῶν.

Τέλος, ἐπωμίσθηκε καὶ ἐφέτος πολλὲς φροντίδες σχετικὲς μὲ τὴν Association Internationale d'Études Byzantines (ἐκτύπωση καὶ διεκπεραίωση τῶν Πρακτικῶν τοῦ ΙΕ' Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου, Σύνοδος τῆς Association στὸ Βουκουρέστι κτλ.).

Ὁ Κ. Λάππας ἀσχολήθηκε μὲ ἀποδελτιώσεις καὶ ἄλλες ἐργασίες, συνεργάστηκε μὲ τὸν Γ. Παπαδημητρίου γιὰ τὴν ταξινόμηση καὶ καταγραφή τῶν καταλοίπων τοῦ Γ. Λαΐου, συμπλήρωσε μὲ βιβλιογραφικὲς καὶ ἄλλες ἐξακριβώσεις τὸν κατάλογο καὶ τὶς περιλήψεις τῆς ἀλληλογραφίας Κωνστ. καὶ Σοφ. Οἰκονόμου κτλ. Ἐργασία του μὲ τὸν τίτλο *Ἡ «Πρόδος» τοῦ Σοφιανόπουλου* δημοσιεύτηκε στὸ περιοδ. «Ἐρανιστής» 16 (1980) σ. 199-228.— Ἀπὸ 1-10-80 ἔχει λάβει ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια γιὰ σπουδὲς καὶ ἔρευνες στὸ Ἐξωτερικό.

Ἡ Ἐλένη Ἀγγελομάτη - Τσοῦγκαράκη ἐξακολούθησε νὰ μελετᾷ καὶ ν' ἀποδελτιώνει τὸν Ἀγγλο περιηγητὴ W. M. Leake, νὰ καταγράφη τὰ νεοεισερχόμενα βιβλία κτλ.— Τὸ ἀνέκδοτο ἀπομνημόνευμα τοῦ ἀγωνι-

στη τοῦ Εἰκοσιένα Ἰωάννου Σταυριανοῦ, τὸ ὁποῖο εἶχε ἐτοιμάσει γιὰ ἔκδοση (βλέπε περυσινὴ Ἐκθεση), τὸ τύπωσε ἤδη στὴν Ἐπετηρίδα Στερεοελλαδικῶν Μελετῶν.— Ἐλαβε μέρος στὸ Β' Διεθνὲς Συνέδριο Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν (Πάτρα, 24-27 Μαΐου), ὅπου παρουσίασε καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση μὲ θέμα *Μιὰ ἄγνωστη χειρόγραφη ἱστορία τῆς Μονῆς Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας*.— Ἀπὸ 1-10-80 ἔχει λάβει ἐκπαιδευτικὴ ἄδεια γιὰ σπουδὲς καὶ ἔρευνες στὸ Ἐξωτερικό.

Ἡ Πηνελόπη Στάθη ἀποδελτίωσε τόμους διαφόρων περιοδικῶν καὶ ἔξακολούθησε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὸν γνωστὸ λόγιο καὶ πατριάρχη Ἱεροσολύμων Χρυσάνθο Νοταῶ (πρβλ. περυσινὴ Ἐκθεση). Γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴ σχετικὴ ἐργασία της, ἔλαβε καὶ μηνιαία ἐρευνητικὴ ἄδεια (2 Μαΐου - 2 Ἰουνίου), κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ὁποίας μελέτησε στὴν Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη διάφορα χειρόγραφα, αὐτόγραφα τοῦ Χρυσάνθου, συλλογὲς ἐπιστολῶν κλπ. Σύμφωνα μὲ τὴν σχετικὴ ἔκθεσή της, τὸ ὕλικὸ ποὺ ἐπισήμανε ἀπαιτεῖ πολλὴ ἐργασία ἀκόμη γιὰ μιὰ συστηματικὴ ἀποδελτίωση καὶ ἀξιοποίησή του.— Ἀπὸ 15-10-80 ἀπουσιάζει μὲ ἄδεια κηρύσεως.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου Λ. Βρανούσης ἔχει παραδώσει γιὰ τύπωμα καὶ ἐτοιμάζει διάφορες ἐργασίες.— Στὰ Πρακτικὰ τοῦ ΙΕ' Διεθνοῦς Συνεδρίου Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ποὺ κυκλοφόρησαν ἐφέτος, δημοσιεύεται εἰσήγησή του (στὸ τμῆμα *Instrumenta Studiorum*) μὲ τίτλο *Concordance des textes liturgiques de l'Église grecque orthodoxe* (*Actes du XVe Congrès International d'Études Byzantines*, τόμ. I, σελ. 155-156).

Τὸν περασμένο Μάιο ἔλαβε μέρος σὲ διεθνὲς Συνέδριο Νεοελληνικῶν Σπουδῶν (IVe Colloque des Néohellénistes) ποὺ συνῆλθε στὴ Γενεύη. Τοῦ ἔκαμαν τὴν τιμὴ νὰ τοῦ ἀναθέσουν τὴ γενικὴ εἰσήγησι στὶς ἐργασίες τῆς πρώτης ἡμέρας, οἱ ὁποῖες εἶχαν προγραμματισθῆ μὲ γενικὸ τίτλο *L'apport des Phanariotes*, καὶ μίλησε μὲ θέμα *Livres et lettrés dans le monde Néohellénique (1471-1821)*. (Περίληψεις στὴ Νέα Ἑστία 1-9-80, σελ. 1223-1224).

Μετὰ τὴ Γενεύη, πραγματοποιοῖ (μὲ δικές του δαπάνες) ὀλιγοήμερὴ ἐρευνητικὴ ἀπαστολὴ στὸ Παρίσι.— Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτήν, εἶχε τὴν τιμὴ νὰ προσκληθῆ καὶ τοῦ παραχωρήθηκε ὁ λόγος νὰ μιλήσῃ σ' ἓνα σεμινάριο τῆς *École Pratique des Hautes Études* (IVe Section - καθηγ. Σπ. Ἀσδραχᾶς) καὶ σ' ἓνα δίωρο σεμινάριο τοῦ *Institut Néohellénique* τῆς Σορβόννης (καθηγ. Αἰκατ. Κουμαριανοῦ).— Κύριος σκοπὸς τῆς μεταβάσεώς του στὸ Παρίσι ἦταν μιὰ συμπληρωματικὴ ἀναδίφηση στὰ Γαλλικὰ Ἀρχεῖα. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἱκανοποιη-

τικό: Ὀδηγούμενος ἀπὸ κάποιες ἐνδείξεις, πήγαινε νὰ βρῆ καὶ βρῆκε πρόσθετες ἀρχαιακὲς μαρτυρίες, πὺν ἀποκαλύπτουν ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο ἀδελφούς Μαρκίδες Πούλιου, τοὺς γνωστοὺς ἐκδότες τῆς «Ἐφημερίδος» (1791 - 1797) καὶ κύριους συνεργάτες τοῦ Ρήγα, ἐκεῖνος πὺν ἐκτοπίστηκε ἀπὸ τὴν Αὐστρία, μετὰ τὴ σύλληψη τοῦ Ἐθνομάρτυρα καὶ τὸ κλείσιμο τοῦ τυπογραφείου, διαπεραιώθηκε κρυφὰ στὸ Παρίσι, καὶ μπῆκε στὴν ὑπηρεσία τῆς ἐπαναστατικῆς Γαλλίας (1798). Μὲ συστατικὸ γράμμα τοῦ ἴδιου τοῦ Talleyrand ὁ Γεώργιος Πούλιος στάλθηκε στὸ Γαλλικὸ Πρακτορεῖο τῆς Ἀγκώνας, ὅπου τὸν περίμεναν (ἀρχὲς τοῦ 1799) καὶ κατέστρωναν σχέδια γιὰ τὴν ἐκδοση καὶ διοχέτευση ἐπαναστατικῶν ἐντύπων στὴν Ἑλληνικὴ Ἀνατολή, γιὰ τὴν ἐπανεκδοση ἐνδεχομένως τῆς «Ἐφημερίδος» κ.π.ἄ. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ καὶ τὰ εὐρήματά της ἔχουν ἄμεση σχέση μετὰ τὸ πρόγραμμα ἐργασιῶν τοῦ Κέντρου καὶ τὴν ἀναληφθεῖσα ἐκδοση τῆς «Ἐφημερίδος».

Τὸν περασμένο Αὐγουστο ἔλαβε μέρος στὸ ΙΕ' Διεθνὲς Συνέδριο Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν (XVe Congrès International des Sciences Historiques), πὺν συνῆλθε στὸ Βουκουρέστι (10 - 17 Αὐγ.). Εἶχε ὀρισθῆ συνεισηγητῆς (co-rapporteur) στὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ «μεγάλια θέματα» τοῦ Συνεδρίου (Grands Thèmes, I: *L'Europe de l'Est, aire de convergence des civilisations*). Παράλληλα, στὰ πλαίσια τῶν ἐργασιῶν τοῦ διεθνοῦς αὐτοῦ Συνεδρίου, ἡ Διεθνὴς Ἐνωση Σπουδῶν ΝΑ Εὐρώπης (Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen) εἶχε ὀργανώσει εἰδικὸ διήμερο πρόγραμμα (Colloque μετὰ θέμα: *Aspects de la ville balkanique aux XVIIIe-XXe siècles*, 11 καὶ 12 Αὐγ.), στὸ ὁποῖο ὁ ὑποφαινόμενος μίλησε μετὰ θέμα *La contribution de la Diaspora grecque à l'essor du développement intellectuel des villes balkaniques*. Εἶχε ἐπίσης τὴν τιμὴ, ὅπως ἀναγράφεται καὶ στὸ πρόγραμμα, νὰ συμπροεδρεύει στὴν καταληκτικὴ συνεδρία μαζί μετὰ τὸν Ρουμάνο ἀκαδημαϊκὸ Em. Condurachi, Γενικὸ Γραμματέα τῆς Association, καὶ τὸν Διευθυντὴ τοῦ Βαλκανιολογικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μόσχας V. Vinogradov.

Μέλος τοῦ Κεντρικοῦ Γραφείου (Bureau International) καὶ Ταμίας τῆς Association Internationale d'Études Byzantines (Πρόεδρος της ὁ Αὐστριακὸς H. Hunger καὶ Γεν. Γραμματέας ὁ ἀκαδημαϊκὸς Μαν. Χατζηδάκης), μέλος ἐπίσης καὶ ἐκπρόσωπος τοῦ Comité hellénique (μαζί μετὰ τὸν ἀκαδημαϊκὸ Π. Ζέπο καὶ τὸν καθηγ. Ἰ. Καραγιαννόπουλο), ἔλαβε μέρος σὲ εἰδικὴ σύσκεψη, ἡ ὁποία εἶχε συγκληθῆ στὸ Βουκουρέστι μετὰ τὴν εὐκαιρία τοῦ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν καὶ στὴν ὁποία συζητήθηκαν κυρίως ὀργανωτικὰ θέματα σχετικὰ μετὰ τὸ προσεχὲς Διεθνὲς Συνέδριο Βυζαντινῶν Σπουδῶν πὺν θὰ συνέλθῃ τὸ

1981 στη Βιέννη (στο Συνέδριο αὐτὸ τοῦ ἔχει ἀνατεθῆ νὰ συντάξῃ καὶ νὰ παρουσιάσῃ μιὰ ἀπὸ τὶς βασικὲς εἰσηγήσεις στὰ ἱστορικὰ καὶ γραμματολογικὰ θέματα τοῦ Μεταβυζαντινοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ).

Στὴν καταληκτικῆρα συνεδρία τῶν ἐργασιῶν τῆς Association Internationale d'Études du Sud-Est Européen (Τρίτη 12 Αὐγ.) εἶχαν προγραμματισθῆ καὶ παρουσιάσεις βιβλίων, σχετιζομένων μὲ τὴν ἱστορία τῶν Βαλκανίων. Εἰδικὸς ὁμιλητής, ὁ καθηγ. Virgil Cândea, παρουσίασε ἕξι πρόσφατα βιβλία, ἀναγραφόμενα καὶ στὸ εἰδικὸ πρόγραμμα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸ βιβλίον τοῦ ὑποφαινομένου (σὲ γλῶσσα ρουμανικῆ) *Rigas, un patriot grec din Principate* [ἴητοι *Ρήγας, ἕνας Ἕλληνας πατριώτης ἀπὸ τὰ Πριγκιπᾶτα* (= τὶς παραδουνάβιες Ἑγεμονίες)], ἱστορικὴ μονογραφία ἀναφερόμενη στὸν Πρωτομάρτυρα τῆς Ἑλευθερίας, μὲ πολλὰς προεκτάσεις γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση του στὶς παραδουνάβιες Ἑγεμονίες, γιὰ τὴν ἑλληνικὴ παιδεία, τὴν πατριωτικὴ ἔξαρση καὶ τὶς νέες ἰδέες τῆς ἐποχῆς, γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ρήγα, χειρόγραφα, μεταφράσεις κτλ. Οἱ Ρουμάνοι ἐκδότες του εἶχαν καταβάλει ἰδιαίτερη προσπάθεια, ὥστε νὰ προλάβουν νὰ παρουσιάσουν τὸ βιβλίον στὴ διάρκεια τοῦ Διεθνοῦς Ἱστορικοῦ Συνεδρίου. Ἡ προβολὴ πού του ἔγινε ἦταν μεγάλη. Εἶναι τὸ πρῶτον βιβλίον στὰ ρουμανικὰ περὶ Ρήγα καὶ ὁ συγγραφέας του ἔνωσε καὶ νιώθει πολὺ ἱκανοποιημένος πὺν ἕνα τέτοιον βιβλίον (γραμμένο μὲ τὴ φιλοδοξία νὰ παρουσιάσῃ τὴ μορφὴ, τὸ ἔργο καὶ τὰ ὑπερεθνικὰ ὁράματα τοῦ Ρήγα στὶς εὐρύτερες διαστάσεις τους καὶ ἀπευθυνόμενον τόσο στοὺς εἰδικούς, ὅσο καὶ στὸ εὐρύτερον κοινόν — βιβλίον, ἕξ ἄλλου, πὺν μὲ πολλοὺς τρόπους ὑπενθυμίζει τὸν πρωτοποριακὸ ρόλον τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου στὴν πνευματικὴ ἀφύπνιση καὶ τὴν ἐθνικὴ χειραφέτηση τῶν γειτονικῶν μας λαῶν) βρῆκε εὐμενέστατη ὑποδοχὴ σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες χώρες τῶν Βαλκανίων (ὅπου, ἄς σημειωθῆ, τὸ ἀντιφαναριώτικο πνεῦμα παλαιότερων γενεῶν εἶχε δημιουργήσει ἄλλοτε πολλὰς προκαταλήψεις). Τὸ βιβλίον, τυπωμένον στὸν ἀδιανόητον γιὰ μᾶς ἀριθμὸν τῶν 50.000 ἀντιτύπων, σὲ μιὰ ἐκδοτικὴ σειρὰ εὐρύτατης κυκλοφορίας, ἀπέσπασε ἤδη ἐπαινετικώτατες κρίσεις καὶ ἐνθουσιώδη ἐγκώμια (βλ. ἄρθρον τοῦ καθηγ. Virgil Cândea στὴ *România Literară* 4-9-80 καὶ στὴ διεθνῆ ἐπιθεώρηση *Lumea*, πὺν ἐκδίδεται ταυτόχρονα σὲ ἕξι εὐρωπαϊκὰς γλῶσσας, ἀρ. 37, 13-9-80, ἄρθρον τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Em. Condurachi στὸ περιοδικὸν *Contemporanul* ἀρ. 47, 21-11-80, ἐπιφυλλίδα τῆς καθηγ. Μαρινέσκου - Χύμου στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» 6-11-80, κ. ἄ.).— Ἄς προστεθῆ ὅτι πρόκειται γιὰ νέα ἐργασία, ὅπου παρουσιάζω ἢ ἀξιοποιῶ πολλὰ νέα στοιχεῖα, πὺν δὲν περιλαμβάνονται σὲ ὅσα σχετικὰ ἔχω γράψει κατὰ καιροὺς στὰ ἑλληνικά.

Παρατείνοντας τὴν παραμονή του στὴ Ρουμανία καὶ μετὰ τὸ Συνέδριο, ὁ ὑποφαινόμενος ἀφιέρωσε δέκα περίπου μέρες σὲ νέες ἀναδιφήσεις. Ἡ συγκομιδή του ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα καὶ τὶς βιβλιοθήκες τῆς ρουμανικῆς πρωτεύουσας καὶ ἄλλων κέντρων τοῦ ἔχει προσπορίσει, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἓνα χειρόγραφο ποὺ διασώζει τὴν ἀρχικὴ μορφή τῆς *Παιδαγωγίας* τοῦ Ἰώσηπου Μοισιόδακα καὶ νέες ἀρχειακὲς μαρτυρίες γιὰ τὸ ἔργο ποὺ ἀσκοῦσε ὁ Ρήγας ὡς «γραμματικός» στὶς Ἱγεμονίες, καθὼς καὶ γιὰ τὶς μετέπειτα τύχες τῆς μεγάλης κτηματικῆς παρουσίας ποὺ εἶχε ἀποκτήσει στὸν κάμπο τῆς Βλαχίας (ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα τοιφλίκια τοῦ «μακαρίτη Ρήγα γραμματικοῦ» βγαίνει σὲ δημοπρασία τὸ 1800, δυὸ χρόνια μετὰ τὸ μαρτύριό του, καὶ στὸ σχετικὸ ἔγγραφο μνημονεύεται ἀνώνυμα «ἡ πωλήτρια» — πιθανώτατα ἡ μητέρα του . . .).

VII. Ὅπως καὶ στὸ παρελθόν, γιὰ τὶς ἐλλείψεις καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ Κέντρου δὲν γίνεται λόγος στὴν παροῦσα Ἐκθεση.

20 - 12 - 1980

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου

Λ. Βρανούσης